

Toruń, 15 listopada 2018 r.



KUJAWY
POMORZE

KONFLIKT W RODZINIE. JAK ROZWIĄZAĆ?

Janusz Kaźmierczak | Fundacja Pracownia Dialogu



PROGRAM WARSZTATU

1. Definicja mediacji
2. Przebieg postępowania mediacyjnego
3. Zakres spraw, które można rozwiązać przez mediację
4. Mediacja rodzinna z przemocą w tle. Możliwa?
5. Przeciwwskazania do mediacji
6. Rekomendacja Rady Europy R(98)
7. Potrzeby stron w mediacji
8. Badania wykorzystania mediacji w sprawach o przemoc domową.



DEFINICJA MEDIACJI

Dobrowolny i poufny proces, w którym fachowo przygotowana, niezależna i bezstronna osoba, za zgodą stron, pomaga im poradzić sobie z konfliktem.

Mediacja pozwala jej uczestnikom określić kwestie sporne, zmniejszyć bariery komunikacyjne, opracować propozycje rozwiązań i, jeśli taka jest wola stron, zawrzeć wzajemnie satysfakcjonujące porozumienie.



PRZEBIEG POSTĘPOWANIA MEDIACYJNEGO

1. Przygotowanie do mediacji/ dokumentacja
2. Spotkania indywidualne z każdą ze stron
3. Posiedzenie wspólne stron
4. Zakończenie mediacji

JAK UWAŻASZ?

**CZY JEST MOŻLIWE
PROWADZENIE MEDIACJI
W SYTUACJI,
KIEDY W TŁE
JEST/BYŁA PRZEMOC?**



JAKIE FORMY/ RODZAJE PRZEMOCY MOŻNA SPOTKAĆ PODCZAS MEDIACJI?

1. PSYCHICZNA
2. FIZYCZNA
3. SEKSUALNA
4. EKONOMICZNA
5. **PRZEMOC ALIENACJI RODZICIELSKIEJ (DSM-V, ICD-11)**
6. WYMUSZANIE ZACHOWAŃ/ SZANTAŻ/ MANIPULACJA
7. O PODŁOŻU IDEOLOGICZNYM/ RELIGIJNYM

PRZECIWWSKAZANIA DO MEDIACJI W SYTUACJI PRZEMOCY

- 1. Znaczna nierównowaga sił między stronami np.: sytuacja „gorącej” przemocy**
- 2. Ograniczona możliwość racjonalnego decydowania – uzależnienia, choroba psychiczna**
- 3. Indywidualne przeżywanie sytuacji konfliktowej (gniew, pretensje, bezsilność utrudniające podejmowanie decyzji)**
- 4. Rozbieżne oczekiwania wobec mediacji**



MODELE PROWADZENIA MEDIACJI

1. Model 2 spotkania inf. + sesja wspólna
2. Model „od razu sesja wspólna” a potem indywidualne
(*wahadłowe, strony w tym samym czasie, ale osobno*)
3. Model wyłącznie spotkań wspólnych
4. Model mediacji pośredniej (*strony nie spotykają się*)
5. E-mediacja, bez organizowania posiedzenia mediacyjnego
w rozumieniu kpc

Który jest najlepszy?



REKOMENDACJA RADY EUROPY R (98)

mediator powinien zwrócić szczególną uwagę na ewentualne stosowanie przemocy w rodzinie **w przeszłości i możliwość jej użycia w przyszłości**, a także wpływ, jaki może to wywierać na stanowiska stron; powinien także rozważyć, **czy mediacja w takich okolicznościach jest środkiem odpowiednim** (III, ix)



REKOMENDACJA RADY EUROPY R (98)

Aby uniknąć niesprawiedliwych rozwiązań czy chronienia niektórych tylko członków rodziny, państwa mogą chcieć ograniczyć w pewnych okolicznościach stosowanie mediacji rodzinnej. **Badania pokazują, że w rodzinach, gdzie dochodziło do incydentów przemocy domowej lub gdzie bezpieczeństwo jednego z partnerów było zagrożone, mediacja może nie być odpowiednim środkiem.** Dyskusje w trakcie mediacji zawsze powinny być prowadzone w atmosferze bezpieczeństwa, bez obaw związanych z przemocą lub zastraszaniem. (pkt. 26)

REKOMENDACJA RADY EUROPY R (98)

Bezstronność mediatora wymaga, by nie przychyłał się do racji i nie faworyzował żadnej ze stron. Opinie obu stron należy traktować z szacunkiem, choć mediator ma obowiązek upewnić się, że żadna ze stron nie znajduje się w niekorzystnym położeniu, z powodu lęku przed skrzywdzeniem z powodu gróźb użycia przemocy. Mediator powinien przeprowadzić proces w taki sposób, by zrównoważyć – na ile to możliwe – wszelkie braki równowagi sił stron i powstrzymać strony przed działaniami manipulacyjnymi, zastraszającymi czy obraźliwymi. (pkt 38)

REKOMENDACJA RADY EUROPY R (98)

Wśród profesjonalistów mediacji panuje zgodna opinia, że mediatorzy powinni być wyczuleni na przemoc w rodzinie. Mediatorzy dbają w coraz większym stopniu o funkcjonowanie mechanizmów, które pozwalają stwierdzić występowanie przemocy w związku, zanim wyrażą zgodę na prowadzenie mediacji. Jeśli jedna strona żyje w strachu przed drugą, ich pozycje w dyskusji będą nierówne, a **mediator może zdecydować o przerwaniu procesu mediacji**. Natomiast badania dowodzą, że mimo iż przemoc pojawiła się w związku w przeszłości, **nie oznacza to automatycznie, że mediacja nie jest odpowiednim rozwiązaniem**. Państwa będą mogły rozważyć tę kwestię w świetle przepisów prawa wewnętrznego dotyczących przemocy domowej. (pkt 44)

MEDIACJA

Państwo X zostali skierowani do mediacji przez prokuratora. Sprawa toczy się z artykułu 207 par. 1 kk (przemoc domowa), gdzie podejrzaną jest Pani A (nauczycielka), zaś pokrzywdzonym Pan B. (kierowca autobusu)

ZADANIE GRUPOWE:

1. Jakie potrzeby/ oczekiwania wnosi do mediacji osoba doświadczająca przemocy
2. Jakie potrzeby/ oczekiwania wnosi do mediacji osoba stosująca przemoc



MEDIACJA W SPRAWACH PRZEMOCY DOMOWEJ

***BADANIA M.KRUK I D.WÓJCIK, POSTĘPOWANIE MEDIACYJNE W
SPRAWACH KARNYCH, INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI,
2004***

WYKORZYSTANIE MEDIACJI – WYNIKI BADAŃ

Badanie objęło **345 spraw karnych**

94 sprawy z art. 207 § 1 oraz **26 spraw** z art. 209 § 1 k.k.

Zbadano ponowną karalność za to samo przestępstwo po okresie katamnezy (3-4 lat po zakończonej sprawie, w której skorzystano z mediacji)

Spośród 415 sprawców – **88 miało** ponowną sprawę

Jedynie 20% sprawców skazanych z art. 207 § 1(a biorących udział w mediacji) ma ponowne sprawy, a **zaledwie 6%** z tego samego artykułu

UGODY W SPRAWACH O PRZEMOC

Spośród zbadanych 345 spraw **ugoda została zawarta w 66,1%** spraw, w **17,7%** z nich mimo przeprowadzenia mediacji nie podpisano ugody, co wynikało z niechęci stron do zawarcia kompromisu albo z nadmiernie roszczeniowej postawy pokrzywdzonego.

Jak wynika z badań IWS wśród analizowanych spraw ugoda została w **78,7%** przypadków **wykonana całkowicie**, a w **6,7%** częściowo. W ogóle nie wykonano ugody w **12,8%** spraw.

MEDIACJA A POTRZEBY STRON

sformułowania zawarte w ugodach

- sprawca nie będzie urządzał awantur w domu, używał wulgaryzmów,
- sprawca weźmie udział w terapii (dla alkoholików, sprawców przemocy),
- sprawca złoży przysięgę w kościele, że nie będzie spożywał alkoholu,
- sprawca będzie uiszczzał alimenty,
- sprawca będzie płacił część czynszu za mieszkanie,
- sprawca upoważni żonę do odbioru za niego wynagrodzenia za pracę,
- sprawca pomaluje mieszkanie

MEDIACJA A POTRZEBY STRON

Inne zobowiązania w ugodach dot. spraw o przemoc:

- sprawca nie będzie zbliżał się do ofiary,
- sprawca wyprowadzi się z domu,
- sprawca pozwoli zabrać poszkodowanej pozostawione przez nią przedmioty,
- sprawca nie będzie utrudniał przeprowadzenia rozwodu
- sprawca będzie do czasu ustanowienia alimentów dostarczał poszkodowanej środków na utrzymanie

**MEDIACJA W SPRAWACH KARNYCH O PRZEMOC W RODZINIE
– SKALA I EFEKTYWNOŚĆ W PRAKTYCE POLSKIEGO
WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI**

*BADANIA PROF. DR HAB. ELEONORA ZIELIŃSKA
INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI, 2017*

BADANIA

Badania prowadzone w latach 2012 – 2016 w 9 sądach rejonowych w Polsce (Ruda Śl., Chełm, Warszawa, Bydgoszcz, Kielce, Częstochowa, Lublin, Gliwice) objęły 78 spraw kwalifikowanych do mediacji z art. 207 kk.

W sumie w w/w sądach: 279 spraw skierowanych do mediacji z 1358 spraw rozpatrywanych z art.207 kk.

ODSETEK SPRAW KIEROWANYCH DO MEDIACJI

Najwyższy odsetek spraw kierowanych do mediacji tj. 26,1% wystąpił w SR w Rudzie Śląskiej (52 sprawy skierowane do mediacji na 199 spraw osądzonych z art. 207 k.k.)

W SR Lublin-Wschód w Lublinie odsetek spraw skierowanych do mediacji wynosił 20,1% tzn. 179 spraw z 892.

Najniższy odsetek(17,8%) w SR Warszawa Mokotów (48 spraw z 267).



CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE/PRZECIWWSKAZANIA

Przepisy kodeksu karnego, postępowania karnego i ustawy o przeciwdziałaniu przemocy **nie regulują** kwestii stosowania mediacji w sprawach przemocy w rodzinie.

Oznacza to, że, co do zasady, **brak jest ograniczeń przedmiotowych** do jej stosowania.



CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE/PRZECIWWSKAZANIA

Według autorki badań przeciwwskazaniami do mediacji powinny być występujące często w rodzinach przemocowych **problemy w zakresie zdrowia psychicznego** którejś ze stron, **uzależnienie alkoholowe lub od narkotyków, patologiczna zazdrość, nadmierna roszczeniowość** itp.

CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE/PRZECIWWSKAZANIA

Dodatkowo przeciwwskazaniem może być **silne uzależnienie ofiary od sprawcy** oraz związane z tym poważne ryzyko, że odmowa przez osobę pokrzywdzoną wyrażenia zgody na mediację będzie powodem lub pretekstem do dalszego jej pokrzywdzenia poprzez eskalację przemocy.



UGODY W BADANYCH SPRAWACH

W przeważającej większości spraw (80%) wynikiem postępowania mediacyjnego było **zawarcie ugody**.

Sprawy, w których pomimo skierowania do mediacji nie doszło do zawarcia ugody stanowiły ok. 20% wszystkich przebadanych spraw.

UGODY W BADANYCH SPRAWACH

Zapisy w ugodach dotyczyły m.in.:

- powstrzymania się od nadużywania alkoholu
- warunkowego umorzenie postępowania
- ogólnego zobowiązania do poprawnego zachowania się wobec pokrzywdzonej
- nie wypowiadania wobec pokrzywdzonej słów wulgarnych i obelżywych
- nie stosowania przemocy fizycznej lub psychicznej.



DZIĘKUJĘ ZA WSPÓLNĄ PRACĘ

Janusz Kaźmierczak

j.kazmierczak@pracowniadialogu.org